

ГІБРИДНА ВІЙНА НА СХОДІ УКРАЇНИ

В МІЖДИСЦИПЛІНАРНОМУ ВИМІРІ:
ВИТОКИ,
РЕАЛІЇ,
ПЕРСПЕКТИВИ РЕІНТЕГРАЦІЇ

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
«Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»**

**ГІБРИДНА ВІЙНА НА СХОДІ УКРАЇНИ
В МІЖДИСЦИПЛІНАРНОМУ ВИМІРІ: ВИТОКИ,
РЕАЛІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ РЕІНТЕГРАЦІЇ**

**Старобільськ
2017**

УДК 32.019.5:355(477)
ББК 66.3(4УКР)+68.1(4УКР)
Г12

Рецензенти:

- Омельченко С. О. – доктор педагогічних наук, професор, ректор ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».
- Чернобровкін В. М. – доктор психологічних наук, професор Києво-Могилянської академії.

Г 12 Гібридна війна на Сході України в міждисциплінарному вимірі: витоки, реалії, перспективи реінтеграції: збірник наук. праць / За заг ред. ред. В. С. Курило, С. В. Савченко, О. Л. Караман. – Старобільськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2017. – 383 с.

У колективному збірнику наукових праць учених Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, який тимчасово перебуває в евакуації, на основі використання міждисциплінарного підходу (з позицій галузей знань – історії, філософії, соціології, політології, економіки, педагогіки, психології, соціальної роботи, філології, журналістики) теоретично обгрунтовано історичні передумови, реальний стан та можливі перспективи розвитку східноукраїнського регіону в умовах гібридної війни та поствоєнний період.

Може бути використаний в освітньому процесі загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладів; при написанні курсових, магістерських, дисертаційних робіт з різних галузей знань; для самоосвіти.

УДК 32.019.5:355(477)
ББК 66.3(4УКР)+68.1(4УКР)

Рекомендовано до друку вченою радою
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
(протокол № 9 від 1 березня 2017 р.)

© Колектив авторів, 2017
© ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»,
2017

Драчук Юрій Захарович,
доктор економічних наук, професор, ДЗ «Луганський
національний університет імені Тараса Шевченка».

Снітко Єлізавета Олександрівна,
кандидат технічних наук, доцент, ДЗ «Луганський
національний університет імені Тараса Шевченка».

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ ТА ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Реалізація масштабних реформ, що розгортаються нині в Україні, безпосередньо пов'язана із посиленням уваги до регіонального рівня. В Україні існує суттєва регіональна диференціація щодо економічної бази, рівня й інтенсивності соціально-економічного розвитку її певних територій, умов запровадження інноваційних перетворень структурного і галузевого характеру. Існуюча регіональна диференціація, багатовимірність і взаємозалежність економічних систем регіонів, доцільність імплементації досвіду ЄС з формування і реалізації регіональної політики, необхідність інтенсифікації розвитку і ефективного використання наявних регіональних ресурсів і переваг міжнародного поділу праці зумовлюють, як зазначається в роботах Я. Жаліло, А. Федорука [1, 2], а також М. Шабанової [3], необхідність дослідження проблем трансформації регіональної політики в контексті євроінтеграційних процесів для ефективного використання потенційних можливостей територій при рішенні загальнонаціональних і регіональних завдань.

Орієнтація України на євроінтеграцію та надання переваги бюджетних витрат на воєнні цілі, в умовах гібридної війни, обумовлюють зміну ставлення керівництва держави до регіональних галузевих проблем, зокрема, до вугільної галузі. Країни Єврозони, як зазначається в роботі Ю. Залозної [4], мають на меті знизити частку вугілля в енергобалансі за рахунок значного скорочення вуглевидобутку. Сьогодні в ЄС частка вугілля в структурі енергогенерації становить 25%, а до 2030 р. прогнозується її зниження до 5%. Вугільна галузь України у 2014 р. потерпає від воєнного конфлікту, через який більша частина шахт не працює. Із 150 вугільних шахт 115 перебувають на окупованих територіях. Серед них 15 шахт повністю зруйновано. На територіях, підконтрольних Україні, розташовано 35 шахт. Але за відсутності держпідтримки державні шахти реально залишаються під загрозою закриття. Соціальні наслідки, які очікуються внаслідок воєнних дій та відсутність держпідтримки, можуть призвести до масового закриття вугільних шахт, що, у свою чергу, вплине на екологічний стан та перетворення моно-функціональних міст і поселень на депресивні території. Щоб цього не відбулося, суспільство, держава і наука мають взяти на себе відповідальність і знайти рішення щодо попередження

потенційних та реальних загроз соціальної безпеці, а також створити умови для оптимістичних перспектив гідної праці та гідного життя шахтарів [4, ст. 223].

Макроекономічні аспекти формування регіональної політики, розвитку регіональної економіки, ефективного державного управління, щодо викликів, що стоять перед економічною політикою в контексті економічної кризи та гібридної війни, соціогуманістичної парадигми розвитку української ідеї розглянуто у працях вітчизняних і зарубіжних вчених, а саме: О. Амоші, В. Антонюк, В. Бакуменка, П. Бубенка, В. Василенка, В. Введенського, С. Вовканич, В. Воронкової, Ю. Залознової, Я. Жаліло, В. Керецман, Ю. Ковбасюк, Ю. Макогона, В. Ляшенка, О. Поважного, Б. Штульберга, Л. Яремка, А. Kozłowski та ін. Значних результатів в обґрунтуванні змістових та інструментальних аспектів реалізації регіональної політики досягнуто європейськими вченими, зокрема, Дж. Андерсеном, Х. Армстронг, П. Ван Хоутеном, Д. Марія-Анжеліс, Л. О'Доудом, Д. Піндером, Л. де Пропріс, Х.-М. Чуді та ін. Продовжуються дослідження щодо визначення концептуальних засад формування регіональної політики в контексті євроінтеграційних процесів та гібридної війни, її структурно-змістовного аналізу, вдосконалення і розвитку теоретико-понятійної бази регіональної політики та системи її реалізації, проблем трансформації регіональної політики України в контексті процесів європейської інтеграції та гібридної війни, метою і результатом яких може бути її трансформація з урахуванням європейського вектору економічної інтеграції і внутрішніх умов і потреб регіонів України.

Українська геополітика, як складова сучасної політичної науки, демонструє своє ставлення до соціальної політики – праці відомих українських вчених В. Кременя, І. Кураса, А. Кудряченка, В. Мадіссона, М. Михальченка, Б. Парохонського, Ф. Рудича, В. Хорошковського, О. Шаблія та інших. В багатьох зарубіжних країнах вона давно вже зайняла своє місце серед інших соціально-політичних наук і має певні наукові традиції, багату літературу, сучасні концепції з урахуванням соціально-політичних реалій.

Важливим на цей час, як відзначає С. Вовканич [6], є необхідність розуміння існуючої гуманітарної політики, її здатність захистити національну ідентичність українства за умов гібридної війни, посилення загроз глобалізаційного зодноріднення їхнього інформаційного простору та поширення патогенного неоімперіалістичного впливу на сфери вітчизняної освіти, науки, економіки, культури тощо. У цьому контексті, зазначається там же [6], потребує висвітлення актуалізації широкого впровадження нової соціогуманістичної парадигми буття, обов'язковим духовно-моральним імперативом якої має стати в національному та міжнародному масштабі бінарний захист і людини, і націй на всіх етапах їх відродження.

У сучасних умовах господарювання – в умовах скороченого бюджетного фінансування, стійке соціально-економічне зростання, як свідчить передовий досвід розвинених країн світу, досягається тільки на інноваційній основі за активного використання сучасних наукових розробок. Згідно зі Стратегією сталого розвитку «Україна-2020» наша

країна має стати державою із сильною економікою та передовими інноваціями [7]. Доцільною в цих умовах є розробка якісно нової системи інноваційних відносин, реалізація якої забезпечила б дотримання балансу публічних і приватних інтересів у сфері інноваційного розвитку промисловості, залучення приватних інвестицій. Такою моделлю, що базуватиметься на принципах рівності партнерів, довірі та свободі договірних відносин, може стати модель публічно-приватного партнерства. Широке застосування такого партнерства – один із дієвих шляхів удосконалення функціонування промислових підприємств.

Під публічно-приватним партнерством у сфері інноваційного розвитку промисловості розуміється інституціональне об'єднання державного та приватного секторів економіки для реалізації інноваційних проектів, що містять техніко-економічне, правове й організаційне обґрунтування інноваційних заходів. Це сукупність нормативно-правових, організаційних і фінансових взаємовідносин держави та приватного бізнесу для досягнення вагомих наукових результатів, ефективного впровадження інновацій, одержання значних соціально-економічних та фінансових результатів з максимальною взаємною вигодою.

Ключова роль уряду в підтримці інноваційної діяльності полягає в забезпеченні сприятливого інституціонального середовища для сприйняття ризиків приватними інвесторами. Участь приватних власників в інноваційних проектах, для прикладу, у вугільній галузі, на засадах публічно-приватного партнерства як правило супроводжується впровадженням ефективніших методів роботи, удосконаленням техніки і технології, створенням нових виробництв, зокрема з іноземним капіталом, налагодженням ефективних коопераційних зв'язків з науковими установами, постачальниками й підрядниками.

Публічно-приватне партнерство у сфері інноваційного розвитку промислових підприємств має переваги:

- *для держави:* скорочення рівня витрат з надання послуг; активізація інвестиційної діяльності промислових підприємств; економія фінансових ресурсів держави; використання передового досвіду діяльності компаній за організаційно-правовою формою – публічне акціонерне товариство (ПАТ) та приватне акціонерне товариство (ПрАТ); оптимізація розподілу ризиків; підвищення ефективності розвитку інфраструктури у промисловості; активізація форм проектного фінансування; рівний діалог між владою та бізнесом; збереження та створення робочих місць;

- *для приватних інвесторів:* розширення можливостей одержання пільгових кредитів під державні гарантії від міжнародних і вітчизняних фінансових установ на довготривалій термін; залучення бюджетних коштів до реалізації інноваційних проектів; поліпшення роботи з державними дозвільними органами влади; підвищення статусу інноваційного проекту шляхом залучення до участі державного партнера; оптимізація розподілу ризиків інноваційного проекту.

Державна фінансова підтримка при реалізації інноваційних проектів промисловими підприємствами регіону на засадах публічно-

приватного партнерства має передбачати:

- пряму фінансову підтримку через субсидії;
- відшкодування витрат на будівництво, участь у тендері, капітальний ремонт;
- інвестиції у статутний капітал;
- використання податкових важелів для стимулювання інвестицій, упровадження механізмів державного кредитування та страхування імпорту інвестиційного обладнання;
- відшкодування плати за надані споживачам послуги через державний бюджет;
- надання гарантій по кредитах, відшкодування втрат унаслідок коливань валютного обмінного курсу;
- використання сучасних ринкових інструментів фінансування (цінних паперів тощо).

До стратегічних напрямів публічно-приватного партнерства у сфері інноваційного розвитку промислових підприємств регіону слід віднести:

- об'єднання державної та приватної власності в рамках значущих інноваційних проектів на принципах прибутковості;
- створення законодавчої бази інноваційної діяльності з урахуванням стратегічних цілей, пріоритетів і політики в цій сфері;
- розвиток культури кооперування між державним і приватним партнерами;
- розробка форм і методів взаємодії органів державної влади, державних і приватних наукових та інноваційних фондів;
- сприяння та партнерство у формуванні інноваційної інфраструктури (технологічні центри, технопарки, галузеві центри трансферу технологій);
- фінансування державою розвитку венчурних фондів, мережі бізнес-ангелів;
- формування елементів інституціонального середовища публічно-приватного партнерства: фінансово-економічних інститутів, що забезпечують фінансування і гарантування приватних інвестицій; незалежних організацій, що здійснюють експертизу проектів і консалтинг.

Реалізація механізмів такого партнерства сприятиме концентрації матеріальних, фінансових, інформаційних ресурсів, а також науково-технічного й виробничого потенціалу державних установ і приватного бізнесу при реалізації пріоритетних інноваційних програм на промислових підприємствах.

Соціальний і економічний ефект від упровадження інноваційних проектів у галузях промисловості на засадах публічно-приватного партнерства забезпечує:

- підвищення інвестиційної активності промислових підприємств;
- зниження рівня ризику приватних власників при інвестуванні проектів;
- прискорення реалізації пріоритетних інноваційних проектів у галузі;
- збільшення податкових надходжень за рахунок одержання

прибутку приватними інвесторами.

При недостатньому державному фінансуванні в механізми цільового використання коштів, які одержують виконавці інноваційних проектів для розвитку власних наукових баз на засадах реінвестування, має місце створення технопарків, де завдання державної науково-технічної політики – у саморозвитку технопарків як елементів інноваційної інфраструктури щодо забезпечення розробки та виробництва інноваційного продукту для його використання у матеріальній сфері, ефективного ризик-менеджменту в реалізації інвестиційних проектів у галузях промисловості.

Ряд підприємства у процесі інвестиційно-інноваційної діяльності потрапляють під вплив ризиків, що негативно відбиваються на виробничих та фінансових показниках. Компанії прагнуть зменшити ті ризики, що перебувають у сфері їх контролю, і враховувати можливі негативні їхні наслідки, які вони не можуть контролювати. Інноваційна структура – технопарк – має бути як засіб стимулювання інноваційного розвитку. Програми сталого розвитку і створення технопарків є основним елементом державної інноваційної політики, вони виступають як ключове джерело впровадження високих наукоємних технологій у виробничий процес. Це сприятиме ефективному ризик-менеджменту у процесі реалізації інвестиційних проектів. На основі аналізу й узагальнення наукових джерел та результатів власних досліджень визначено комплекс ризиків, які доцільно враховувати під час реалізації інвестиційно-інноваційних проектів, для прикладу – у вугледобувній галузі Донбасу, де їх систематизовано за групами:

- *ризики невідповідності законодавчим вимогам* – невизначеність політики з енергетичних питань;
- *операційні ризики* – пов'язані з необхідністю стримувати зростання витрат; у сфері охорони праці, техніки безпеки; дефіцит кадрових ресурсів; нові складності операційного характеру, в тому числі пов'язані з роботою в невизначених умовах;
- *стратегічні ризики* – доступ до запасів корисних копалин; чинники політичного характеру та конкуренція запасів корисних копалин; конкуренція, викликана появою інноваційних технологій;
- *фінансові ризики* – постійні коливання цін на ресурси; погіршення фінансових умов діяльності компаній;
- *галузеві ризики* – діяльність підприємств галузі, а також суміжних галузей за певний (обраний) період часу; стійкість діяльності підприємств даної галузі порівняно з економікою країни в цілому; наявність розбіжності результатів діяльності різних підприємств усередині однієї і тієї ж галузі;
- *екологічні ризики* – у сфері охорони навколишнього середовища; зміни клімату.

Під час реалізації інвестиційно-інноваційних проектів, зазвичай, у вугледобувній промисловості, доцільно враховувати ризик недооцінки вартості активів.

Розмір інвестованого капіталу, який враховується при формуванні потрібної валової виручки, при першому застосуванні методу прибутковості інвестованого капіталу встановлюється за результатами

незалежної оцінки активів регульованої компанії, необхідних для здійснення діяльності з урахуванням вартості заміщення активів, а також їх фізичного і морального зносу.

Зменшення впливу чинників за групами ризиків (ризиків невідповідності законодавчим вимогам, фінансові, стратегічні, операційні, галузеві, екологічні) може здійснюватися шляхом формування інноваційної структури – технопарку, до якого можуть входити як вугледобувне підприємство, так і інші підприємства, наукові установи, вищі навчальні заклади (економічні факультети, гірничої справи, менеджмент персоналу тощо), об'єкти інституціональної інфраструктури (фінансові, страхові, маркетингові, інжинірингові, консультативні інституції тощо).

Список використаної літератури

1. Державне управління регіональним розвитком України: монографія / за заг. ред. В. Є. Воротіна, Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2010. – 288 с. **2. Федорук А. М.** Формування регіональної політики України в умовах розвитку глобалізаційних процесів / А. М. Федорук // Матеріали V міжнародної науково-практичної конференції «Управлінські аспекти підвищення національної конкурентоспроможності» (Сімферополь-Ялта, 20-22 жовтня 2011 р.). – Сімферополь, 2011. – С. 15–18. **3. Шабанова М. А.** Нові виклики практики і потенціал соціоекономіки / М. А. Шабанова // Spero. – 2010. – №12, Весна-Лето [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uisrussia.msu.ru/docs/nov/spero/12/№12_2010_03.pdf. **4. Залознова Ю. С.** Соціоекономічний розвиток України в контексті глобальних і національних викликів: монографія / Ю. С. Залознова : НАН України, Ін-т економіки пром-ті. – К., 2014. – 336 с. **5. Kozlowski A. R.,** After liberalism. The Challenges facing the Economic Policy in the Context of the Economic Crisis, (Після лібералізму. Виклики, що стоять перед економічною політикою в контексті економічної кризи)[w:] The Key-Factors of Business and Socio-Economic Development During The Global Crisis, ed. J. Sepp, D. Frear, W. Taylor, Congress of Political Economists International, USA, Wilkes University: 2009, ISBN 0-9786821-4-9, pp. 43-55. **6. Вовканич С. Й.** Соціогуманістична парадигма розвитку української ідеї: національний, інтеграційний та цивілізаційний аспекти : [наукова доповідь] / С. Й. Вовканич. – Львів, 2011. – 42 с. **7. Стратегія** сталого розвитку «Україна–2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015/print1443640573621204>.

Драчук Ю. З., Снітко Є. О. Регіональна економічна політика в умовах децентралізації управління в Україні та гібридної війни

Розглянуто засади регіональної економічної політики в умовах децентралізації управління та гібридної війни. Засади обумовлені реалізацією масштабних реформ, що проводяться в Україні та необхідні для обґрунтування процесу встановлення перспективного напрямку розвитку підприємства, прийняття управлінських рішень, підпорядкованих меті сталого розвитку як стратегічному пріоритету. В

першу чергу ці зміни стосуються вугільної галузі, що спричинено наслідками воєнних дій на території Донбасу та умовами гібридної війни на сучасному етапі.

Наведено соціальні наслідки, що очікуються внаслідок воєнних дій та відсутності державної підтримки, які можуть призвести до масового закриття вугільних шахт та негативно вплинуть на екологічний стан та перетворення монофункціональних міст і поселень на депресивні території, де суспільство, держава і наука мають взяти на себе відповідальність щодо попередження потенційних та реальних загроз соціальній безпеці, створенню умов для оптимістичних перспектив гідної праці та гідного життя шахтарів. Запропоновано в цих умовах якісно нову систему інноваційних відносин для забезпечення дотримання балансу публічних і приватних інтересів у сфері інноваційного розвитку промисловості, залучення приватних інвестицій – модель публічно-приватного партнерства, дієвого шляху удосконалення функціонування промислових підприємств.

Ключові слова: регіональна політика, децентралізація, гібридна війна, сталий розвиток, стратегічний пріоритет, євроінтеграція, геополітика.

Драчук Ю. З., Снитко Э. А. Региональная экономическая политика в условиях децентрализации управления в Украине и гибридной войны

Рассмотрены основы региональной экономической политики в условиях децентрализации управления и гибридной войны. Основы обусловлены реализацией масштабных реформ, проводимых в Украине и необходимостью обоснования процесса установления перспективного направления развития предприятия, принятия управленческих решений, подчиненных цели устойчивого развития как стратегического приоритета. В первую очередь эти изменения касаются угольной отрасли, что вызвано последствиями военных действий на территории Донбасса и условиями гибридной войны на современном этапе.

Приведены социальные последствия, которые ожидаются в результате военных действий и отсутствия государственной поддержки, которые могут привести к массовому закрытию угольных шахт и негативно повлияют на экологическое состояние, будут способствовать превращению монофункциональных городов и поселений на депрессивные территории. Общество, государство и наука должны взять на себя ответственность за предупреждения потенциальных и реальных угроз социальной безопасности, создание условий для оптимистических перспектив достойного труда и достойной жизни шахтеров. В этих условиях предложено качественно новую систему инновационных отношений для обеспечения соблюдения баланса публичных и частных интересов в сфере инновационного развития промышленности, привлечения частных инвестиций – модель государственно-частного партнерства, действенного пути совершенствования функционирования промышленных предприятий.

Ключевые слова: регіональна політика, децентралізація, гібридна війна, стійке розвиток, стратегічний пріоритет, євроінтеграція, геополітика.

Drachuk Yu., Snitko Yel. Of regional policy in conditions of decentralization ukraine and hybrid warfare

The bases of regional economic policy in the conditions of decentralization of management and hybrid war discussed in this article. Basics due to the implementation of large-scale reforms in Ukraine and the need to study the process of establishing long-term direction of the company's development, management decision-making subject to the objective of sustainable development as a strategic priority. First of all, these changes relate to the coal industry, which is caused by the effects of military operations on the territory of Donbass and conditions of hybrid warfare at the present stage.

Presents social impacts are expected as a result of military operations and the lack of state support, which can lead to the mass closure of coal mines and have a negative impact on the ecological status, will contribute to making monofunctional towns and settlements in the depressed areas. Society, the State and science must take responsibility for the prevention of potential and real threats to social security, the creation of conditions for the optimistic prospects for decent work and decent life for the miners. Under these conditions, prompted a qualitatively new system of innovative relationships to ensure that the balance between public and private interests in the sphere of innovative development of industry and private investment - a model of public-private partnerships, effective ways to improve the functioning of industrial enterprises.

Underlined the key role of government in supporting innovation. It is to provide an enabling institutional environment for the perception of risk by private investors. In the coal sector, it may be accompanied by the introduction of efficient working methods, improved equipment and technology, the creation of new enterprises with foreign capital, establish effective cooperation links with research institutions, suppliers and contractors.

Key words: regional policy, decentralization, hybrid warfare, sustainable development, the strategic priorities of european integration geopolitics.

УДК 332.1

Рязанова Наталія Олексіївна,

кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедра фінансів, обліку і банківської справи ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ЗБИТКІВ І ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ СХІДНИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Сьогодні однією із найгостріших проблем в Україні є воєнні дії на території східних областей, що віддзеркалює руйнівними наслідками в усіх сферах людської діяльності: екологічній, економічній та соціальній.